

Innhold

Forord	11
Forkortelser	13
DEL I INTERNASJONALT SAMARBEID: FORMÅL, FORMER OG UTVIKLING	15
1 Innledning	17
1.1 Det internasjonale samfunn	17
1.2 Internasjonalt samarbeid	19
1.3 Problemstillinger i studiet av internasjonalt samarbeid	22
1.4 Tilnæringsmåte	27
1.5 Bokens oppbygning	30
2 Fremveksten av organisert mellomstatlig samarbeid	32
2.1 Populasjonen av internasjonale organisasjoner	32
2.1.1 Saksfelt	35
2.1.2 Formål	35
2.1.3 Medlemsbasis	36
2.1.4 Aktørkapasitet	38
2.2 Drivkreftene bak utviklingen	40
2.2.1 Det internasjonale system	41
2.2.2 Den politiske organisering av den enkelte stat	48
2.3 Sammenfatning	49
3 Transnasjonalt samarbeid	51
3.1 Innledning	51
3.2 Samarbeid om <i>ikke-statlige</i> oppgaver	52
3.3 Samarbeid som går inn på statlige oppgaver	58
3.4 Konklusjon: En positiv omformende kraft?	61

DEL II INTERNASJONALE ORGANISASJONERS OPPBYGNING OG VIRKEMÅTE	67
4 Fred og sikkerhet	69
4.1 Innledning	69
4.2 FN	70
4.2.1 Formål	72
4.2.2 Oppbygning	72
4.2.3 Beslutningsregler	77
4.2.4 FNs fredsarbeid	78
4.2.5 FNs budsjett og betalingsproblemer	80
4.2.6 Reformert	82
4.3 NATO	82
4.3.1 Formål	83
4.3.2 Oppbygning	85
4.3.3 Beslutningsregler	87
4.3.4 Strategi	88
4.3.5 Medlemsutvidelser	89
4.4 Avslutning	89
5 Handel og valuta	91
5.1 Innledning	91
5.2 IMF	93
5.2.1 Formål	93
5.2.2 Oppbygning	95
5.2.3 Beslutningsregler	95
5.2.4 Kondisjonalitet	97
5.3 WTO	99
5.3.1 Formål	100
5.3.2 Hvorfor WTO?	102
5.3.3 Hovedprinsipper	103
5.3.4 Oppbygning	105
5.3.5 Beslutningsregler	105
5.3.6 WTO og miljøet	106
5.3.7 Andre utfordringer	106
5.4 Oppsummering	107

6 Regionale organisasjoner med et bredt arbeidsfelt	109
6.1 Innledning	109
6.2 EU	110
6.2.1 Etablering og utvikling	110
6.2.2 Formål	115
6.2.3 Oppbygning	117
6.3 Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd	126
6.3.1 Etablering og utvikling	126
6.3.2 Formål	129
6.3.3 Oppbygning	130
6.3.4 Beslutningsregler	131
6.3.5 Nordisk samarbeid i skyggen av EU	132
6.4 Avslutning	132
7 Miljø- og ressursforvaltning	134
7.1 Innledning	134
7.2 Det internasjonale klimaregimet	136
7.2.1 Bakgrunn og formål	136
7.2.2 Oppbygning	139
7.2.3 Beslutningsregler	140
7.3 IWC	143
7.3.1 Bakgrunn og formål	143
7.3.2 Oppbygning	145
7.3.3 Beslutningsregler	146
7.3.4 Resultater	147
7.4 Oppsummering	150
DEL III SAMMENLIKVENDE ANALYSE	151
8 Beslutningsregler	153
8.1 Innledning	153
8.2 Typer vedtak	153
8.3 Hovedtyper beslutningsregler	154
8.3.1 Alminnelig flertall	154
8.3.2 Kvalifisert flertall	155
8.3.3 Enstemmighet/konsensus	156

8.4	Hvorfor ulike beslutningsregler?	158
8.4.1	Makt og interesser	158
8.4.2	Vedtakens status	159
8.4.3	Organisasjonens størrelse	160
8.4.4	Insentiveffekter	162
8.5	Effekter av valg av beslutningsregel	164
8.6	Oppsummering	165
9	Overnasjonalitet	166
9.1	Innledning	166
9.2	Hva menes med at en organisasjon er «overnasjonal»?	167
9.2.1	Bindende vedtak	171
9.2.2	Medlemsland må kunne bindes mot sin vilje	172
9.2.3	Pressmidler	173
9.2.4	Finansiell autonomi	175
9.2.5	Bestemmelser om utmeldelse	175
9.3	Overnasjonalitet i praksis	177
9.3.1	FN	177
9.3.2	EU	179
9.4	Mulige erstatninger for tvangsmakt	181
9.4.1	Eksklusjon	181
9.4.2	Suspensjon	182
9.4.3	Straffetiltak på individuell basis	183
9.4.4	Domsavgjørelser	184
9.5	Oppsummering	185
10	Tvisteløsning	187
10.1	Innledning	187
10.2	Karakteristika ved internasjonal tvisteløsning	188
10.3	Tvisteløsning i FN	191
10.4	Tvisteløsning i EU	194
10.5	Tvisteløsning i WTO	196
10.6	Hvorfor ulike ordninger?	198
10.6.1	Formaliseringsgrad	199
10.6.2	Regler, forhandlinger eller tvang?	203
10.7	Oppsummering	204

11 Tilrettelegging av kunnskap	205
11.1 Innledning	205
11.2 Hva består oppgaven i?	206
11.3 Organisering	208
11.4 Et eksempel: FNs klimapanel (IPCC)	212
11.5 Sammenfatning	218
DEL IV BETYDNINGEN AV INTERNASJONALT	
SAMARBEID	219
12 Er internasjonale organisasjoner viktige institusjoner? .	221
12.1 Innledning	221
12.2 Tre allmenne resonnementer	222
12.3 En nærmere spesifikasjon av spørsmålet	230
12.3.1 Hva studerer vi betydningen av?	230
12.3.2 Konsekvenser for hva og hvem?	233
12.3.3 Sammenfatning	233
12.4 En annen innfallsvinkel: mekanismer	234
12.4.1 Strategiske vurderinger, interesser, verdier .	235
12.4.2 Fordelingen av makt og innflytelse	243
12.4.3 Sammenfatning	247
12.5 Avslutning	248
Litteratur	249
Stikkord	257

Forord

Mye av den eksisterende litteraturen om internasjonale organisasjoner og regimer gir en inngående beskrivelse av én enkelt institusjon. Denne konsentrasjonen om enkelttilfeller gir gode muligheter for å gå i dybden, men gjør det samtidig vanskelig å få øye på generelle fellestrekk og karakteristiske forskjeller. Hvilke mønstre fremtrer? Hva skiller en organisasjon fra en annen? Hvorfor er ulike organisasjoner utformet på forskjellige måter? Denne boken er skrevet med det formål å belyse slike mer generelle spørsmål. Vi gir dels en samlet og kortfattet oversikt over sentrale organisasjoner og regimer, som FN, NATO, IMF, WTO, EU, Klimaregimet, mfl. Fremstillingen er her bygget opp slik at det skal være så lett som mulig for leseren å studere de ulike organisasjonene parallelt. Men vi tilbyr også en eksplisitt sammenlignende analyse, der vi søker å beskrive og forklare forskjeller mellom de enkelte organisasjonene når det gjelder viktige aspekter som beslutningsregler, overnasjonalitet, tvisteløsningssystemer og tilrettelegging av informasjon. Håpet er at leseren på denne måten skal tilegne seg en forståelse av at hver organisasjons utforming ikke er tilfeldig, men i stor grad et resultat av bevisste valg fra medlemsstatenes side, foretatt opp gjennom organisasjonens historie.

Forfatterne deler ansvaret for bokens opplegg. Kapittel 7 er skrevet i fellesskap, mens Hovi har skrevet kapitlene 4, 5, 8, 9 og 10. Underdal er ansvarlig for bokens øvrige deler.

De viktigste endringene i denne utgaven er som følger: Vi har flyttet kapitlet om transnasjonalt samarbeid (tidligere kapittel 12, nå kapittel 3) frem til del I. Videre har vi gjort en rekke oppdateringer og mindre endringer i samtlige av bokens kapitler.

Vi vil gjerne takke forlagets konsulent, Tatjana Stankovic, for mange nyttige kommentarer og innspill til denne revisjonen. Tidligere har boken nytt godt av kommentarer fra Steinar Andresen, Dag Harald

Claes, Gunnar Fermann, Torbjørn Knutsen, Tora Skodvin, Jonas Tallberg og Jørgen Wettestad.

Til slutt vil vi takke Centre for Global Cooperation Research, Universitetet i Duisburg-Essen, for dets gjestfrihet under arbeidet med den nye utgaven.

1. mai 2017

Jon Hovi Arild Underdal